

hi100rky

Prekvapení nádejou 1968 – 1970

Komunisti v 60. rokoch 20. storočia systematicky búšili do katolíckej cirkvi, pretože prakticky len ona jediná bola ich rovnocenným ideologickým oponentom. Tvorili ju ľudia, ktorí poukazovali na pravdu, mali pevné zásady, za ktoré boli ochotní trpieť, bojovať i obetovať sa.

Pravidlo tej doby však znelo: „*Kto odporoval komunistom, dostal sa ľahko do väzenia.*“ Vyjsť z neho už bolo ťažšie a mnohí to neprežili. Saleziáni vychádzali z **väzení medzi poslednými**, začiatkom 70. rokov. Z príležitosti rôznych spoločenských jubileí boli udeľované amnestie a medzi omilostenými sa ocitli aj oni. Ako sa však zaradiť do života spoločnosti?

O tom nám zanechali svedectvá viacerí spolubratia. **Don Jozef Kosmal** (1929 – 2019) sa k tomuto obdobiu vyjadril takto: „*Komunisti rozbili nádherné výchovné dielo a saleziáni sa zrazu ocitli ako po potopení lode. Boli rozmetaní ako strokotanci, ktorí sa po dvoch – troch, tu a tam držali nejakej záchranej dosky. Ale začali sa hľadať, začali odznova.*“

Jeden oblek a pár korún

Všetci saleziáni pri prepustení na tom boli rovnako. **Don Dermek** spomínal, že keď ho prepustili, nemal nič, len oblečenie na sebe a 600 korún. Dostal ich za desať rokov tvrdej práce. Naposledy brúsil sklo – vyrábal svetoznámy český kryštál.

Chcel sa zamestnať, ale prácu v okrese Skalica nemohol nájsť. Nikde ho s jeho životopisom neprijali. Báli sa, čo sa v jeho okolí bude diať. Prácu po dlhom hľadaní našiel v meliorizačnom podniku v Pezinku. **Pracovalo sa tu po socialisticky**: traja úradníci a štyria robotníci. On patril medzi tých štyroch. Problém mal aj s bývaním. Ale nakoniec sa našla voľná podniková chatka asi 15 km v lese nad Pezinkom. Bolo to ďaleko, ale prijal to.

A ďalej uvádza: „*Po čase som si našiel niečo lepšie – prácu vo Vodohospodárskom podniku v Pezinku. Tu pracoval aj môj priateľ Pišta Sandtner. A tak som sa začal s ním a s ďalšími roztrúsenými spolubratmi kontaktovať. Ale bolo to nebezpečné, lebo som bol v podmienke a kedykoľvek by sa boli stretli dvaja rehoľníci, hoc by to bolo aj pri pive, vždy by to bolo klasifikované ako „**združovanie proti republike.**“ A za to bola basa.*

Neskôr ma presunuli do Bratislavy, kde som robil skladníka. Komunisti chceli kňazov a rehoľníkov za skladníkov, lebo mali istotu, že nebudú kradnúť.“

Nestratiť svoj sen

Odvaha niekoľkých spolubratov v tých časoch mala pre budúcnosť saleziánov veľmi veľký význam. Nie, neutiahli sa do ústrania, ale **zachraňovali, čo sa dalo**. Snažili sa byť verní svojmu povolaniu a pomáhali k vernosti aj iným spolubratom.

V tomto období boli aktívni a „saleziánsku zástavu držali nad hlavou“ najmä saleziáni František Valábek, Andrej Dermek, Ján Beňo, Mirko Kysela, Jozef Kubička, Jozef Izakovič, Štefan Sandtner a iní. Opatrne sa začali schádzať, slávili narodeniny, robili si duchovné obnovy a duchovné cvičenia, hľadali spôsoby ako žiť saleziánske povolanie v tomto divnom svete. A akosi logicky **vznikali teritoriálne komunity**.

Uväznený provinciál don Jozef Bokor menoval za svojho zástupcu dona Valábka. Pekné bolo aj to, že niektorí bratia mysleli na budúcnosť kongregácie a modlili sa za povolania i skúšali nové formy apoštolátu medzi mladými.

Nezastať, žiť saleziánsku charizmu

Saleziáni po návrate z väzenia ponavštevovali mnohých bývalých oratoriánov a ako tvrdí don Dermek: *„Musím povedať, že napriek všetkému, čo mali za sebou títo chlapci, ostali nám verní. V ich rodinách som začínal katechizáciu, obnovy, rozhovory.“*

A rodili sa nové povolania. Pána Boha totalita neobmedzuje. Provinciál don Bokor, predstaviteľ „starej“ formačnej školy, si síce vo väzení povzdychával: *„Čo nám len povedia predstavení v Turíne, keď sa to dozvedia..“* Ale na to mu mnohí odvážlivci z radov saleziánov odpovedali: *„Mimoriadne časy vyžadujú mimoriadne postupy.“*

A stotožnil sa s tým aj **don Jozef Izakovič** (1923 – 2011), ktorý robil od roku 1954 až 24 rokov novicmajstra. A s postupmi týchto saleziánskych „formačných pionierov“ súhlasil aj oblastný radca pre Európu **don Ter Schure**, ktorý z Turína v roku 1968 navštívil Slovensko.

Všetko – celý formačný postup, mu bol predstavený a on našim saleziánom v niečom poradil a nakoniec všetko, čo robili, schválil.

Závan slobody

Situácia v spoločnosti nadobudla inú atmosféru s príchodom **Alexandra Dubčeka** (1921 – 1992) do vedenia Komunistickej strany Československa. Mnohí komunisti nad tým, čo popáchala ich „rodná“ strana, kývali nedôverčivo hlavou a kritizovali niektoré jej postupy.

Politický odmäk vyvolal **Pražskú jar** a komunistickí pohlavári vymysleli, že by sa dal budovať **„socializmus s ľudskou tvárou“**. Tým sa teda nepriamo priznalo, že to, čo doposiaľ stvárali, bolo neľudské. A vznikla snaha napraviť aspoň niektoré krivdy, ktoré sa za dvadsať rokov popáchali.

Dokonca **Generálna prokuratúra ČSSR** 29. novembra 1968 vydala rozhodnutie, že rehole neboli v Československu právne zrušené. Rehoľníci na „odmäk“ promptne zareagovali a rehoľný život sa začínal obnovovať.

Do Čiech vysídlené rehoľníčky a duchovní sa začali **vracat' na Slovensko**. Uvoľnená atmosféra v spoločnosti dávala pre rehoľný život doposiaľ nevídané možnosti – veď aj podľa úradov neexistoval zákonný podklad, podľa ktorého by bolo možné brániť mu.

Saleziáni a ich ťahy

Tvrde väzenské podmienky zanechali na saleziánskom inšpektorovi donovi Jozefovi Bokorovi stopy a v roku 1968 zomiera. Za jeho nástupcu bol zvolený **don Andrej Dermek**. Po dlhom čase bola vytvorená provinciálna rada a saleziánski predstavení nevychádzali z údivu, koľko možností sa pred nimi otváralo.

Prvé, na čom sa zhodli, bolo, že treba: „*Dať bratov do komunit. Vytvoriť funkčné komunity.*“ Priestory pre nich však boli iba na **niektorých farách**. A tak sa ich po súhlase biskupov rozhodli prebrať. A aby sa pastoračia rozbehla, boli zverejnení aj niektorí **tajne vysvätení** saleziánski kňazi.

Takto napríklad vznikli komunity v Šaštíne i v Dubnici nad Váhom. A zo života týchto komunit vyplynulo, že aj keď dvadsať rokov totality urobilo svoje, pastoračný a sociálny **zápal v bratoch nevyhasol**.

Don Jozef Čakánek (1914 – 1985) v Dubnici bol dôkazom, koľko dobra sa dá urobiť láskavým prístupom k ľuďom. I dnes mnohí spomínajú, ako jeho prvá otázka pri príchode na faru znela: „Jedol si? Nemáš hlad?“ A jeho auto často brázdilo ulicami Dubnice a rozvážalo jedlo tým najchudobnejším rodinám. Na fare dokonca zamestnal ako kuchárku rehoľnú sestru saleziánku a podporoval ich inštitút.

Návrat saleziánov?

Medzi ľuďmi zaznelo: „*Saleziáni sa vracajú!*“ Bola to pravda, ale iba čiastočná. Áno, vracali sa do niektorých miest, avšak ich priestory a ústavy už **mali iných majiteľov**, ktorí tam zapustili silné korene a čudovali sa: „*Odiaľ sa títo vynorili? Čo po nás títo prišielci chcú?*“

Do vlasti sa dokonca vracali i tí saleziáni, ktorí pred **dvadsiatimi rokmi utiekli** do cudziny. Mnohí sa zvíтали so svojimi príbuznými po dvadsiatich rokoch a niektorí mali aj primičné sväté omše. Oživovali sa vzťahy, oratoriáni predstavovali svoje rodiny,... Eufória **vládla na každom kroku**.

Don Andrej Dermek rokoval so štátnymi predstavenými a začali sa dohadovať podmienky, za akých by mohli rehoľníci, konkrétne saleziáni, účinkovať. Štátna inštitúcia – *Poverenctvo pre kultúru a informácie v Bratislave* začala klásť podmienky a rokovania veľmi nepokročili.

A keď rehoľným predstaveným dali vyplniť dotazníky, kde mali okrem iného uviesť predstaveného rehole, počet rehoľníkov, vek, doterajšie zamestnanie a iné citlivé informácie, naši predstavení začali pochybovať: „*O čo im ide? Máme skúsenosti, ako s nami zaobchádzali, ako sa vo väzniciach pýtali na to isté a hlavne na mená. A vybité zuby im nastoľovali ďalšiu otázku: ak im všetko prezradíme, môžeme byť úplne zlikvidovaní.*“ A veru, dobre rozmýšľali.

Koniec nádychu, šup-šup do podzemia

Eufória zo slobody razom prestala, keď 21. augusta 1968 vtrhlo do Československa okolo 70-tisíc po zuby ozbrojených **príslušníkov Varšavskej zmluvy** na čele so Sovietmi. A tí sa tu usadili na dobrých 23 rokov.

Podľa výpovede niektorých saleziánov, ktorí by boli utiekli do cudziny v 50. rokoch a ešte boli na Slovensku, nasledovalo toto: „*Opäť sme museli utekať a ledva sme to stihli, keďže*

sa hranice so Západom uzatvárali a my by sme sa istotne ocitli v base. Nepriateľ si nás dobre pamätal. I to, čo sme mu vyviedli.“

V Československu nastala normalizácia. Komunisti prijali *Poučenie z krízového vývoja v strane a v spoločnosti* a prenasledovanie opäť začalo. Síce už nie s takou brutalitou ako predtým, ale o to **rafinovanejšie**. Na domáhanie sa spravodlivosti boli komunisti hluchí. Osvojili si krátku, jednoznačnú odpoveď: „Ničeho net!“

Ešteže boli naši saleziánski praotcovia múdri a neukázali Nabuchodonozorovi všetky poklady. (Ako vtedy Izraeliti perzským diplomatom v Jeruzaleme. A vládca si potom po ne s vojskom prišiel.) **Ešteže sa všetci saleziáni neodtajnili**. Lebo nasledovalo ďalších 20 rokov totality.